

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА І СОЦІАЛЬНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ
ДИСЦИПЛІН

**ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

до виконання індивідуальних робіт для здобувачів вищої освіти
спеціальності 081 – Право та 262 – Правоохоронна діяльність
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри правоохоронної діяльності
та загальноправових дисциплін
Протокол №1
від 20. 01. 2023 р.

Чернігів 2023

Теорія держави і права. Методичні вказівки до виконання індивідуальних робіт з дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 – Право та 262 – Правоохоронна діяльність першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укл. Козинець О.Г., Марущак Н.В. Чернігів: ННІ права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка». 2023. 23 с.

Укладачі: КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА, завідувач кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін кандидат історичних наук, доцент
МАРУЩАК НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, доцент кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

Відповідальний за випуск: КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА, завідувач кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін, кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: КОЛОМІЄЦЬ НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, завідувач кафедри кримінального права та правосуддя ННІ права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка», д.ю.н., професор.

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ	4
II. ВИМОГИ ДО ДОБІРКИ ЛІТЕРАТУРИ ДО ТЕМИ	6
III. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ТЕКСТУ ПИСЬМОВОЇ РОБОТИ	7
IV. ЗАХИСТ ПИСЬМОВОЇ РОБОТИ	12
V. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ	15
VI. ДОДАТКИ	19

I. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчання у ВНЗ, що має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі вищої освіти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Індивідуальна робота – одна з найважливіших форм самостійної роботи здобувача вищої освіти, що сприяє поглибленому вивченню дисципліни, допомагає здобувачам вищої освіти набути навички логічного аналізу змісту монографічних робіт, нормативного матеріалу, навчальної літератури, розвиває вміння правильно формулювати і розкривати теоретичні положення, сприяє оволодінню правовою термінологією, можливості висловити практичні рекомендації, пропозиції, робити самостійні висновки, що має важливе значення для правоохоронця і спрямоване на більш глибоке засвоєння програмного матеріалу.

Індивідуальна робота, крім цього, являється однією з форм контролю знань з боку викладача за навчанням здобувачів вищої освіти, дозволяє перевірити, наскільки успішною є їх самостійна робота, а також відношення до предмета.

Суть індивідуального завдання з дисципліни «Теорія держави і права» полягає у ретельному дослідженні пропонованої теми. Тобто, з обраної теми необхідно написати **письмову творчу роботу, представити добірку використаної літератури до теми, зробити презентацію підготовленого питання.**

Виконуючи письмові роботи, здобувачі вищої освіти із застосуванням сучасних наукових методів самостійно досліджують певні проблеми, вивчають нормативні та правозастосовчі документи, набувають навичок їх правильного розуміння та тлумачення, вчаться аналізувати наукову та навчальну літературу, критично оцінювати її, полемізувати з авторами статей, висловлювати власні думки, аргументувати та відстоювати їх, робити правильні наукові, теоретичні та практичні висновки.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачами вищої освіти самостійно. Безпосереднє керівництво і контроль за процесом підготовки та захисту індивідуальних робіт здійснюється науковими керівниками з числа професорсько-викладацького складу.

Вибір теми здійснюється здобувачем вищої освіти самостійно, як правило, за відповідною методикою, що розробляється кафедрою, виходячи з актуальності наукових та практичних проблем, особливостей фахової підготовки, власних навчальних інтересів, сучасного стану наукових досліджень тощо.

При розробці та виборі тем, враховуються інтереси й інших кафедр, особливості майбутньої діяльності, а також проблемний зв'язок різних видів письмових робіт між собою.

Тема індивідуальної роботи вибирається здобувачами вищої освіти на підставі затвердженого кафедрою правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін переліку тем з дисципліни «Теорія держави і права». Здобувач вищої освіти вправі самостійно сформулювати тему своєї роботи, в такому випадку він повинен розробити індивідуальний план виконання роботи, враховуючи актуальність теми, науково-теоретичну та практичну значимість і з відповідним обґрунтуванням.

План письмової роботи повинен охоплювати вузлові питання теми, має бути чітким, логічним та послідовними. Не рекомендується переобтяжувати план великою кількістю питань (не більше 2-3).

II. ВИМОГИ ДО ДОБІРКИ ЛІТЕРАТУРИ ДО ТЕМИ

Суть завдання полягає у наступному:

- По темі необхідно підібрати наукову літературу: наукові статті, монографії, підручники видані 2019 – 2021 р.р. (ксерокопії робіт, статей, розділів посібників, підручників та інше.);

- Кожне джерело має бути правильно оформлене: автор, назва, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок (підручник, монографія, сторінки (стаття, частина підручника, монографії), це ж стосується і інтернет джерел: автор, назва, режим доступу;

- Джерела можуть бути не лише з юридичної тематики (муніципальне право, конституційного права, теорії держави і права та ін.), а з політології, соціології та інших дисциплін;

- Систематизований матеріал оформлюється у декі (не менше 15);

- електронний варіант додається обов'язково.

Навчальну і спеціальну літературу з питань індивідуальної роботи здобувач вищої освіти підбирає самостійно. Консультацію з бібліографії можна отримати у наукового керівника, у працівників бібліотеки.

III. ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВОЇ ТВОРЧОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Написання письмової роботи здійснюється на підставі погодженого з науковим керівником плану роботи.

Для полегшення подальшого кінцевого оформлення письмової роботи рекомендується дотримуватися таких вимог:

- якщо в роботі використовуються цитати, цифрові дані чи згадуються твори або запозичуються думки з праць інших авторів, близьких до оригіналу, то слід обов'язково робити бібліографічні посилання на джерела;
- слід звернути увагу на літературну обробку кожного речення, вибір необхідних формулювань, які просто, чітко, коротко й доступно виражають зміст викладених питань. Не варто вживати як складні синтаксичні конструкції, так і надмірно короткі, лаконічні фрази, не зв'язані між собою логічно, з наявним подвійним тлумаченням і т. ін.;
- рекомендується не вживати слова і вирази-штампи типу «на всі сто відсотків», «на даний момент» і т.п., уникати частих повторень слів чи словосполучень, дотримуватись прийнятої термінології, позначень, умовних скорочень і символів;
- слід уникати викладу матеріалу від першої особи однини: «Я спостерігав», «Я вважаю», «Мені здається», «На мою думку» і т. ін. чи множини: «Ми отримуємо», «Ми спостерігаємо», «Ми маємо» і т.д. Допускається вживання означено-особових речень: «спостерігаємо», «встановлюємо», «маємо на увазі» чи використання виразів типу: «на наш погляд», «на нашу думку», «на думку автора роботи» або «проведені дослідження підтвердили...» чи «...дають підстави вважати, робити висновки...» і т.ін.;
- ініціали, як правило, ставляться перед прізвищем особи, яке згадується в тексті.

Оформлення роботи є важливим елементом її виконання, а також фактором, який враховується при її оцінюванні. Єдиних вимог до зовнішнього оформлення структури, обсягу, змісту і стилю викладу таких робіт не існує, проте діючі нормативні документи встановлюють загальні принципи щодо оформлення таких робіт.

Письмову роботу друкують на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210x297мм), при дотриманні наступних вимог:

- обсяг роботи до **15 сторінок** друкованого тексту;
- шрифт друку – Times New Roman, звичайний, світлий. Кегль (параметри) шрифту – 14 pt (одиниць). міжрядковий інтервал тексту – 1,5.; поля: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.
- список використаних джерел повинен містити не менше 5 джерел;
- посилання на джерела, які використовує автор, обов'язкові;
- оформлення списку використаних джерел за формою 23;

- електронний варіант додається обов'язково;
- оформлення за стандартами реферату.

Нумерація аркушів проставляється у верхньому правому куті аркуша арабськими цифрами без додавання до номера аркуша будь-яких інших знаків. На першому аркуші роботи номер не проставляється.

Назва роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній проблемі (спеціальності чи спеціалізації підготовки) та суті вирішеної наукової задачі, вказувати на мету дослідження і його завершеність, а також для більшої конкретизації (за необхідністю) невеликий на 4-6 слів підзаголовок. Не рекомендується використовувати в назвах слова та словосполучення, в яких не відбито в достатній мірі суть проблеми, типу: «Дослідження питання...», «Дослідженні деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» тощо, а також ускладнену термінологію.

При написанні роботи необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології, обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичалися матеріали або окремі результати.

За структурою письмова робота складається: з титульного аркушу, змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків (при необхідності).

Титульний аркуш роботи повинен містити:

1. найменування вищого навчального закладу, факультету та кафедри, на яких виконана письмова робота;
2. вид та назву письмової роботи;
3. найменування навчальної дисципліни, з якої виконується письмова робота;
4. прізвище, ім'я, по батькові студента;
5. науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника і консультанта;
6. місто і рік. (див. Додаток 1)

Після титульного аркуша розташовується:

- **зміст роботи**, який містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, що мають заголовок, зокрема вступу, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури та ін.;
- **перелік умовних позначень**, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності), який складається з двох колонок, в яких зліва за абеткою наводяться умовні позначення, скорочення тощо, справа - їх детальна розшифровка.

- **Вступна частина** роботи повинна віддзеркалювати ту теоретичну роботу, яку автор провів згідно з рекомендаціями, наведеними вище. У вступі роботи розкривається сутність і стан розробки наукової проблеми (задачі), її теоретична і практична значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, теоретичний аналіз проблеми і попереднього досвіду її вивчення, здійснюється методологічне обґрунтування та логіко-історичний аналіз проблеми, оцінюється

ступінь інноваційної, теоретичної та практичної значущості письмової роботи, обґрунтовується актуальність та необхідність проведення дослідження (**не більше 1 сторінки**).

Остаточне редагування вступної частини роботи доцільно виконувати на завершальній стадії дослідження, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі.

Основна частина роботи, як правило, складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Розділи (глави, параграфи) роботи за своєю назвою, структурою, змістом повинні відповідати завданням дослідження поставленої проблеми. Кожний розділ починається з нової сторінки його назвою. У розділах основної частини дається:

- огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень: окреслюються основні етапи розвитку наукової думки за проблемою дослідження, висвітлюються нормативні, наукові та навчальні джерела, визначаються невирішені питання, обґрунтовується необхідність проведення досліджень у даній галузі;
- обґрунтування вибору напрямку дослідження, методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, загальної методики проведення дослідження, методи побудови гіпотез і та ін.;
- результати досліджень, оцінки повноти вирішення поставлених задач та достовірності одержаних результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних досліджень тощо.

У **висновках роботи** описуються найбільш важливі наукові та практичні результати дослідження, зокрема, формулювання наукової проблеми (задачи), методи її дослідження, значення для юридичної науки і практики, рекомендації щодо наукового та практичного використання результатів для вдосконалення організації наукового знання та юридичної практики, обґрунтування їх достовірності тощо.

Список використаних джерел. Використовуючи в роботі нормативні чи практичні матеріали, теоретичні положення інших авторів, здобувач вищої освіти має посилатись на відповідні джерела. Не допускаються так звані «запозичення», коли матеріали чи положення видаються за власний доробок здобувача вищої освіти. Не можна також допускати суцільного цитування відповідних джерел чи іншого їх надмірного використання.

Список використаних джерел свідчить про сутність обізнаності здобувачів вищої освіти по темі роботи. До списку не включаються ті джерела, на які немає посилань у тексті і які фактично не були використані здобувачами вищої освіти. Після зазначення кожного джерела необхідно вказувати офіційне джерело, в якому він опублікований. Для монографічних видань вказують прізвище, ініціали автора, повну назву книги, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок книги. Для статей, що опубліковані в періодичній пресі, зазначають прізвище, ініціали автора, назву статті, назву журналу або газети, рік видання, номер журналу чи дату виходу газети, кількість сторінок. (див. Додаток 4)

Оформлювати список використаних джерел необхідно в такий спосіб:

Список використаних джерел розміщується в порядку згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією. Посилання наводять одразу після закінчення цитати в квадратних дужках, де вказують порядковий номер джерела у списку використаної літератури та відповідні сторінки джерела (наприклад: [5, с. 18], що означає п'яте джерело з опису використаних джерел, текст виноски знаходиться на вісімнадцятій сторінці або [8, с. 28-30], що означає восьме джерело зі списку використаних джерел, текст виноски знаходиться з двадцять восьмої по тридцять сторінку. У випадках використання нормативних актів для виноски використовується тільки номер відповідного джерела зі списку використаної літератури (наприклад [10], що означає десяте джерело зі списку літератури, і якщо сторінки не зазначені, то це один з нормативних актів; або [15, 17, 22] - це означає, що використано три нормативних акти, які в списку використаних джерел зазначаються під номерами п'ятнадцять, сімнадцять, двадцять два.)

У цей список рекомендується включати основну та спеціальну літературу з теми, яка досліджується і на яку в роботі є посилання. Розміщувати матеріали бібліографічного опису в списку використаних джерел рекомендується в такій послідовності:

1. Нормативні матеріали.
2. Спеціальна література.
3. Практичні матеріали.

Список літератури в науковій роботі свідчить про обсяг використаних автором джерел, про рівень вивчення стану досліджуваної проблеми і навичок роботи з науковою літературою.

У **додатках** розміщують допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи: статистичні дані, результати аналізу юридичних справ, проекти нормативно-правових актів, описання результатів дослідження, ілюстрації допоміжного характеру і т. п.

Термін подання підготовленої і належним чином оформленої роботи на кафедру для оцінювання визначається з урахуванням навчального плану та особливостей його виконання в поточному навчальному році.

Електронний варіант письмової роботи додається обов'язково.

Крім основних складових індивідуального завдання, додатково здобувач вищої освіти може підготувати схеми та таблиці.

Вимоги до завдань у формі схем:

Схеми складаються здобувачами вищої освіти самостійно (сканування сторінок підручника не допускається) Схеми і таблиці є засобами виділення головного, вони вміщують інформацію в замкнутій простір. При складанні схем і таблиць здобувач вищої освіти робить логічні операції – аналіз, синтез, порівняння, демонструє вміння перетворити і узагальнити навчальний матеріал, привести його в систему і графічно узагальнити, а використання графічних, колірних можливостей текстового редактора Word дозволяє самостійно скласти схеми і таблиці до конкретної теми.

Схеми – графічне зображення наукової дійсності, де окремі частини, ознаки явища зображуються умовними знаками - геометричними фігурами, символами, написами, а відносини і зв'язку позначаються їх взаємним розташуванням, зв'язуються лініями і стрілками.

Таблиці – «синтетичний матеріал досліджуваної теми», графічне зображення матеріалу у вигляді порівняльних, тематичних і хронологічних граф.

У схемах та таблицях повинні бути показані основні поняття і зв'язки між ними, правильно систематизовані знання в структурно-логічній послідовності і цілісності (**це є мінімум знань по темі**).

IV. ЗАХИСТ ПИСЬМОВОЇ РОБОТИ

Обов'язковою умовою зарахування роботи є її захист.

Місце і час захисту роботи узгоджується з групою.

Захист проходить у формі доповіді здобувача вищої освіти (до 3-х хвилин). У доповіді висвітлюється обґрунтування актуальності теми роботи; мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження; труднощі, з якими довелося зіткнутися в процесі написання роботи; основні висновки і пропозиції, які здобувач вищої освіти сформував під час дослідження обраної теми. Після доповіді здобувачу вищої освіти можуть бути задані питання. Запитання, як правило, пов'язані з темою роботи.

Кращі роботи можуть бути рекомендовані на конкурси, виставки, конференції, а також до друку в студентських збірниках.

Підсумкова оцінка за роботу виставляється в межах 8-бальної системи за наведеними нижче критеріями.

1. Чіткість визначення мети і завдань роботи

Мета і завдання визначені чітко, коректно, згідно з предметом дослідження – **1 бал**

Мета і завдання визначені не досить чітко – **0,5 балів**

Мета і завдання в роботі не визначені, або сформульовані не чітко, або не узгоджені з предметом дослідження – **0 балів**

2. Ступінь використання основних методів наукового пізнання під час виконання роботи

Основні методи наукового пошуку (діалектичний, історичний системно-функціональний, логічний, порівняльний) використані здобувачами вищої освіти під час підготовки роботи повною мірою, про що свідчить і структура, і зміст роботи – **1 бал**

Основні методи наукового пошуку (діалектичний, історичний системно-функціональний, логічний, порівняльний) використані здобувачем вищої освіти не повною мірою – **0,5 балів**

Під час підготовки роботи не використано основних методів наукового пізнання, або використано не повною мірою, або спроба їх використання не дала належних результатів щодо змісту роботи – **0 балів**

3. Використання та аналіз наукової літератури щодо предмета дослідження

У роботі використано досягнення класичної та обов'язково сучасної юридичної думки (останні 2–3 роки видання) розглядаються різні підходи, теорії, концепції тощо, наводиться їх аналіз, порівняння з коректним посиланням на джерела – **1 бал**

У роботі використано наукові джерела, однак обмежено, або ж не використано основних загальновідомих праць, або не використано наукових праць вітчизняних фахівців, або їх аналіз є поверховим – **0,5 балів**

У роботі не використано наукових праць, або вони не стосуються

предмета дослідження, або відсутні праці останніх 2 – 3-х років, або вони використані у змісті без посилань на авторів (джерела) – **0 балів**

4. Ступінь розкриття теми

У роботі висвітлено всі, а також безпосередньо пов'язані з ними спеціальні питання теми; при цьому зачіпаються проблемні загальнотеоретичні питання, проводиться їх аналіз та формулюються пропозиції щодо подолання проблем – **2 бали**

У роботі належно висвітлено тільки основні проблемні питання, проводиться аналіз проблемних питань, але поверхово формулюються пропозиції щодо подолання таких проблем – **1 бал**

У роботі недостатньо висвітлено загальнотеоретичні питання щодо теми дослідження, або предмет дослідження істотно звужено, або за змістом робота виходить за межі предмета дослідження, або аналіз проблемних питань має дещо поверховий характер – **0,5 балів**

У роботі не розкрито основних питань щодо теми дослідження, або вона ґрунтується на ненаукових положеннях, або за змістом робота не відповідає структурі (плану) – **0 балів**

5. Якість оформлення роботи

Оформлення роботи повністю відповідає встановленим вимогам (у т.ч., зокрема, оформлення посилань на джерела та списку літератури є коректними); текст роботи належно вичитано, викладено логічно та грамотно і стилістично правильно – **1 бал**

Оформлення курсової роботи у загальному відповідає вимогам, проте при цьому зустрічаються помилки чи некоректності – **0,5 балів**

Оформлення роботи дозволяє прийняти її до захисту, проте мають місце граматичні чи стилістичні помилки, або допущено некоректності в оформленні посилань на джерела чи списку джерел, котрі мають більш системний характер – **0 балів**

6. Дотримання календарного плану (регламенту) виконання роботи

На всіх етапах виконання роботи здобувач вищої освіти виконував завдання відповідно до оголошеного регламенту, робота вчасно виконана – **1 бал**

Робота завершена у визначені терміни, однак в процесі її виконання студент допускав певні відхилення від – **0,5 балів**

Робота подана на кафедру з істотними порушеннями календарного плану – **0 балів**

7. Рівень знань щодо предмета дослідження та змісту роботи, виявлений здобувачами вищої освіти під час її усного захисту

Здобувач вищої освіти в процесі усного захисту дає правильні відповіді на всі запитання, виявляє високий рівень знань щодо теми роботи, добре орієнтується у змісті своєї роботи, упевнено викладає її основні положення, висновки, правильно аргументує власну позицію – **2 бали**

Здобувач вищої освіти під час захисту виявляє належний рівень знань щодо теми роботи, дає правильні відповіді на поставлені запитання, проте не

виявляє вільної орієнтації в суміжних темах навчальної дисципліни; добре знає основні положення своєї роботи, проте не завжди упевнений в аргументації, чи не завжди коректно її формулює – **1,5 бали**

Здобувач вищої освіти під час захисту виявив належний рівень знань щодо теми роботи та її змісту, відповіді на поставлені запитання дає, переважно, правильно, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно обґрунтовує свою позицію чи інші положення роботи – **1 бал**

Під час усного захисту роботи здобувач вищої освіти допускає істотні помилки у відповідях, не зовсім добре орієнтується за змістом роботи – **0,5 балів**

Під час усного захисту здобувач вищої освіти неспроможний аргументувати положення роботи, погано знає її зміст, дає неправильні відповіді або не в змозі відповісти на поставлені запитання – **0 балів**

Невідповідність змісту роботи її темі, або істотні порушення вимог щодо оформлення, або неявка на усний захист унеможливають позитивне оцінювання курсової роботи взагалі.

У разі неявки здобувача вищої освіти на усний захист попереднє оцінювання курсової роботи не враховується і підсумкова оцінка за таку роботу виставляється «0» балів.

Захист роботи можна супроводжувати аудіовізуальними засобами (презентацією).

Вимоги до аудіовізуальних засобів (презентації):

- Оптимальний хронометраж відеоматеріалів повинен складати 5-10 хвилин (до 15 слайдів). Види відеоматеріалу: відео-пояснення (розповідь), відео-ілюстрація, відео-підтвердження, відео-тест тощо.

- Відеоматеріал має відповідати меті, плану і структурі теми.

- Відібраний відеоматеріал обов'язково повинен бути поділений на невеликі фрагменти (кадри), які розташовані в логічній послідовності.

V. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ

I семестр

1. Теорія держави і права як юридична наука та навчальна дисципліна.
2. Функції теорії держави і права.
3. Методологія теорії держави і права.
4. Принципи теорії держави і права.
5. Значення теорії держави і права для підготовки сучасних юристів.
6. Формування теорії держави і права як самостійної науки.
7. Теорія держави і права та суспільні науки.
8. Теорія держави і права як навчальна дисципліна, її завдання та система.
9. Суспільство, його поняття і структура.
10. Загальна характеристика первісного (додержавного) суспільства.
11. Причини й умови виникнення держави.
12. Основні теорії походження держави і права, їх переваги та недоліки.
13. Роль знань про походження держави і права для розуміння їх природи та суті.
14. Історико-культурні особливості становлення державності.
15. Основні закономірності і особливості виникнення держав у сучасну епоху: Україна, Росія, Білорусь, Словаччина, Чехія інші.
16. Поняття, сутність та основні ознаки держави.
17. Державна влада: поняття та ознаки.
18. Типологія держави.
19. Формацийний підхід до типології держав.
20. Цивілізаційний підхід до типології держав.
21. Функції держави.
22. Основні підходи до визначення поняття держави.
23. Співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів в типології держав.
24. Поняття і структура форми держави.
25. Форма державного правління.
26. Республіка як форма правління.
27. Монархія і її види.
28. Форма державного устрою.
29. Унітарна держава.
30. Федеративна форма державного устрою.
31. Державно-правовий режим.
32. Особливості демократичної форми державно-правового режиму.
33. Різноманітність форм сучасних держав та її причини.
34. Сучасний стан і перспективи розвитку форми державного правління в Україні.
35. Сучасний стан і перспективи розвитку державного устрою України.
36. Механізм держави: поняття, структура, значення.

37. Поняття державного апарату.
38. Державні органи та їх види.
39. Принципи організації і діяльності державного апарату.
40. Державна служба та її види.
41. Принцип поділу влади: суть та значення.
42. Правоохоронні та «силові» органи держави.
43. Проблема удосконалення механізму української держави.
44. Поняття та ознаки громадянського суспільства.
45. Поняття і ознаки правової держави.
46. Поняття і ознаки соціальної держави.
47. Шляхи формування соціальної, правової держави в Україні.
48. Становлення громадянського суспільства в Україні: проблеми і шляхи їх вирішення.
49. Демократія як форма реалізації народовладдя.
50. Верховенство права.

II семестр

1. Проблема праворозуміння у вітчизняній теорії права.
2. Природно-правовий тип праворозуміння.
3. Позитивістський (практичний або догматичний) тип праворозуміння.
4. Нормативістський тип праворозуміння.
5. Соціологічний тип праворозуміння.
6. Психологічний тип праворозуміння.
7. Історичний тип праворозуміння.
8. Інтегративний (сучасний) тип праворозуміння.
9. Поняття права.
10. Функції права.
11. Поняття і значення принципів права.
12. Правова система: поняття та структура, основні елементи:
13. Англосаксонська правова сім'я (сім'я загального права);
14. Романо-германська правова сім'я;
15. Традиційна та релігійна правові сім'ї.
16. Соціальна цінність і призначення права в суспільстві і державі.
17. Сучасний підхід до праворозуміння як основна тенденція його розвитку в сучасній Україні.
18. Національна правова система України, її особливості.
19. Соціальні норми: поняття, сутність, ознаки.
20. Норми права: поняття, основні ознаки. Класифікація норм права.
21. Структура норми права: гіпотеза, диспозиція та санкція, їх загальна характеристика.
22. Способи викладу (викладення) норм права в статтях нормативних актів.

23. Значення моралі в підвищенні правової культури та формуванні поваги до права.
24. Норми права в системі соціальних норм.
25. Поняття форми (джерела) права.
26. Загальна характеристика основних історичних форм права.
27. Правовий прецедент та його види.
28. Правовий звичай.
29. Нормативний договір.
30. Нормативний акт основне та найважливіше джерело сучасного права вітчизняної правової системи
31. Ознаки та структура нормативно-правового акта.
32. Класифікація нормативно-правових актів за юридичною силою.
33. Найважливіші характеристики нормативно-правового акта - параметри або межі, виміри його дії.
34. Поняття, суть і види підзаконних нормативних актів.
35. Поняття, принципи, функції та стадії правотворчості.
36. Законотворчість як діяльність вищих представницьких органів держави.
37. Юридична техніка та її значення для правотворчості. Нормотворча техніка як різновид юридичної техніки.
38. Місце і роль закону в системі нормативних актів.
39. Мова та стиль закону.
40. Поняття, основні ознаки та структура системи права.
41. Предмет і метод правового регулювання як основні критерії поділу системи права.
42. Загальна характеристика основних галузей права і законодавства.
43. Співвідношення і взаємозв'язок системи права і системи законодавства.
44. Поняття, суть і види систематизації законодавства України.
45. Місце і роль системи права в правовій системі держави і суспільства.
46. Місце і роль міжнародного права у системі права України.
47. Поняття і особливості державно-правової реформи в Україні.
48. Поняття і основні ознаки правовідносин.
49. Структура правовідносин: суб'єкти, об'єкти і зміст.
50. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин: договори, угоди, контракти, правопорушення та інші юридичні факти.
51. Поняття правового регулювання суспільних відносин.
52. Презумпції в праві. Юридичні фікції.
53. Правовідносини як особливий різновид суспільних відносин.
54. Місце і роль правовідносин у правовій системі держави.
55. Правосуб'єктність держави і державної влади.
56. Поняття та основні форми реалізації норм права.
57. Застосування норм права, як специфічна форма його реалізації.
58. Акт застосування: поняття, особливості, види.

59. Прогалини в системі права та законодавства у процесі застосування правових норм і їх усунення або подолання.
60. Відмінність правозастосовчих актів від нормативних.
61. Юридичні колізії права і законодавства та шляхи їх подолання.
62. Поняття, суть і види тлумачення норм права.
63. Поняття та види способів тлумачення норм права.
64. Акти тлумачення юридичних норм: поняття, особливості, види.
65. Роль і значення Конституційного суду України в тлумаченні Конституції України та законів України.
66. Місце і роль інтерпретаційних актів в системі права і законодавства держави і суспільства.
67. Поняття і суть правомірної поведінки особи.
68. Поняття, основні ознаки, класифікація правопорушень.
69. Основні причини та умови правопорушень.
70. Поняття, основні ознаки і принципи юридичної відповідальності громадян, юридичних осіб, органів державної влади.
71. Підстави юридичної відповідальності: склад правопорушення, причиновий зв'язок, деліктоспороможність (осудність, дієдатність) тощо. Обставини і підстави звільнення від юридичної відповідальності.
72. Кримінальний злочин як особливий вид правопорушень.
73. Поняття і суть презумпції невинуватості як юридична гарантія законності і правопорядку, прав і свобод громадян.
74. Співвідношення юридичної відповідальності, державного примусу та покарання.
75. Поняття, основні ознаки та суть правового режиму, режиму законності.
76. Поняття і види гарантій режиму законності і правового режиму.
77. Поняття, суть і основні ознаки соціального порядку, громадського порядку, правопорядку як правового стану.
78. Соціальна цінність і значення правового режиму і режиму правозаконності.
79. Співвідношення законності і доцільності, законності і справедливості.
80. Поняття, ознаки і суть суспільної правосвідомості.
81. Поняття, основні ознаки та структура правової культури.
82. Поняття, суть і основні форми і види правового виховання населення: правова пропаганда, правова агітація, правова просвіта, правове навчання і юридичний всеобуч.
83. Поняття правового нігілізму: причини і умови походження, форми і види.
84. Особливості правосвідомості і правової культури народу України.
85. Шляхи та засоби подолання правового нігілізму в Україні.

VI. ДОДАТКИ

Додаток 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Петренко Іван Іванович

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

з дисципліни: «Теорія держави і права»

на тему: «Типологія держав»

Курс I Група ПД-201

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент
Іванова А.А.

Чернігів 2021

ЗМІСТ

Зразок оформлення змісту

ВСТУП	2
1. МІСЦЕ НОРМ ПРАВА В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ.....	3
2. МОРАЛЬ ЯК РЕГУЛЯТОР СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	8
3. СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ ПРАВА І МОРАЛІ, ЇХ ВЗАЄМОДІЯ В ПРОЦЕСІ ПРАВОТВОРЧОСТІ ТА ВЗАЄМОВПЛИВ.....	12
ВИСНОВКИ	13
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	15

Зразок оформлення посилань

У Новий час мораль нерозривно пов'язували з правом, при цьому вкрай абсолютизували й ідеологізували законодавство, повністю розчиняли мораль в праві «Етику і законознавство, – стверджував Гельвеція, – я розглядаю як одну й ту саму науку» [1, с. 56].

На тісний взаємозв'язок права і моралі вказують історичні пам'ятки права. Про це свідчить застосування морально етичних понять в оцінці змісту законів, інших джерел права. Вислів древніх «*Jus est ars boni et aequi*» – «Право є мистецтво добра і справедливості» розкриває органічний зв'язок права, юстиції і моралі. У роботі Гегеля «Філософія права» питання права трактуються в органічному зв'язку з питаннями моралі і моральності. Відмінність між мораллю і правом він, подібно Канту, бачив у тому, що моральність не допускає будь-якого зовнішнього примусу. Гегель вважав, що правове та моральне не можуть існувати самі по собі [2, с. 256–271].

Приклади бібліографічного опису

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Окреме видання	<p>Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.</p> <p>Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Алерта, 2012. 216 с.</p> <p>Кузніченко С. О. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану»: наук.-практ. комент. / Одес. держ. ун-т внутр. справ. Харків: Право, 2015. 164 с.</p>
Два автори	<p>Петришина М. О., Петришин О. А. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування: наук. доп. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Право, 2016. 44 с. (Серія «Наукові доповіді»).</p> <p>Сташис В. В., Бажанов М. И. Преступления против личности в УК УССР и судебной практике. Изд. 2-е, испр. и доп. Харьков: Вища шк., 1987. 216 с.</p>
Чотири більше авторів	<p>Коллективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Є. І. Григоренко та ін.; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: [б. в.], 2013. 352 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядник(и)	<p>Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.</p> <p>Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків: Право, 2011. 656 с.</p> <p>Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України: монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ: УБС НБУ, 2008. 369 с.</p>
Автореферат дисертації	<p>Кравчук В.М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с.</p> <p>Лісов О. С. Новітня вітчизняна історіографія створення та діяльності розвідки і контррозвідки України у 1917–1991 роках: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського. Київ, 2017. 20 с.</p>
Стаття журналу	<p>Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. Часопис Київського університету права. 2016. № 4. С. 84–88.</p> <p>Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. Право України. 2009. № 10. С. 57–60.</p> <p>Середа М. Мирні зібрання: практика адмін. судів 2015 р. Юридичний вісник України. 2016. 12–18 лют. (№ 6). С. 5.</p>

Багатотомне видання	<p>Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. 848 с.</p> <p>Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.</p> <p>Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 456 с.</p> <p>Кучерявенко Н. П. Курс податкового права: в 6 т. Харків: Право, 2007. Т. 4: Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
Законодавчі і нормативні акти	<p>Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.</p> <p>Конституційний Суд України: рішення, висновки / відп. ред. А. С. Головін; уклад.: К. О. Пігнаста, О. І. Кравченко. Київ: Логос, 2011. Кн. 10. 431 с.</p> <p>Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П. М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с.</p>
Матеріали мережі Інтернет	<p>Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. Теорія і практика правознавства: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016).</p> <p>Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків; Костянтинівка, Сектор "С" АТО: Юрайт, 2016. 116 с. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencev_2016_mon.pdf (дата звернення: 17.03.2017).</p>